

“To use or not to use: The question of form in Shakespearean plays in Gujarati”

Jay Jivani

Research Scholar, Bhakt Kavi Narsinh Mehta University, Junagadh

Dr. Anupam Ratan Shanker Nagar

Guide & Principal, Gurukul Mahila Arts & Commerce Mahila College, Porbandar

Abstract:

This paper attempts to read the prefaces of Shakespeare’s early translations in Gujarati. With the close reading of the prefaces to these translations one comes across the debate of which form is relevant while translating Shakespeare’s plays in Gujarati. Each translator was concerned to bring the new kind of translation which resulted into a discovery of new form which led to the development of Shakespearean translation literature in Gujarati literature during mid-20th century. Hence the paper attempts to study the development of variety of use of form in Shakespearean translation literature in Gujarati as well as the impact of these translations in development of Gujarati translation literature.

Key words:

Shakespeare, Drama, Translation, Form, Gujarati literature

Through the period from late 19th century to Mid-20th century, various Gujarati scholars have debated about the use of form while translating Shakespeare in Gujarat whether should it be translated in form of verse known as *padhya* or prose that is *gadhyā* or should it use mix form of prose and poetry which is known as *gadhyā-padhyatmak*. The debate surrounds centrally at which form is closer to the blank verse.

In order to replace Shakespeare's blank verse with a Gujarati equivalent, different Gujarati translators have tried different approaches. Narbheshankar Pranjivan Dave has written his plays in the form of prose. Hansa Mehta maintained it as a verse translation and employed a meter called *Anushtup chhanda* to render Shakespeare's plays into Gujarati. Krushnashankar Ambashankar Vyas has used *Gadhyapadhyatmak* translation, a translation that is in both (similar to Prose Poetry) written in Prose but can be recited in verse.

In preface to Hansa Mehta's translation of Hamlet (1942) B.K. Thakor criticised N. P. Dave's translations of Shakespeare written before Hansa Mehta which were translated in the form of prose. He goes to an extent by saying that we do not have translations of Shakespeare in Gujarati because it is very much difficult to maintain the blank verse of Shakespeare in Gujarati. Throughout his preface, Thakor celebrates Hansa Mehta's translation of Shakespeare by stating it as a first proper translation of Shakespearean play because she has attempted to translate it in verse and has used *nirbandh anustupchhanda*, a Gujarati meter. B. K. Thakor in preface writes:

‘ત્રીજી પેઢીએ હંસાબહેને પોતાની સાહિત્યસેવા માટે મહાકવિ શેક્સપિયરના નાટકો જેવો અત્યંત ઉન્નત સુંદર પ્રવેશ પસંદ કર્યો છે. અને એ ભાવપ્રચૂર વાણીનો અનુવાદ ગદ્યમાં થાય જ નહિ એમ જોઈ લઈને હેમ્લેટ જેવા સર્વોત્કૃષ્ટ નાટકનો આ અનુવાદ આપણને આપતા અનુસ્તુપ જેવા આપણા સર્વતોભદ્ર છંદના પ્રવાહી કે નિર્બંધ રૂપને છૂટથી પ્રયોજે છે. બેશક, આ એક સાહસ છે. આ એક પ્રયોગ છે. પરંતુ તે વિષયોચિત માર્ગે સભાન આદરેલો સ્તુત્ય પ્રયાશ પણ છે. અને વાચકો માંથી ધીમે ધીમે વધતી સંખ્યા એ નિર્બંધ અથવા મહાભારતી અનુસ્તુપને અર્થ ભાવ આદિના વેગ આરોહઅવરોહ અને બીજા પલટાને ક્ષતિ ન પહોંચે એ પ્રમાણે વાંચવાની કલા મેળવી લેશે, તેમ તેમ શેક્સપીઅર જેવાના તજુરમાં તો આવા (બ્લેન્ક વર્સમાં) જ થવા જ જોઈએ એવો મત સ્થાપિત થતો આવશે, અને આને પગલે એવા પ્રયોગો ય આપણા સાહિત્યમાં થવા પામશે.’ [B. K. Thakore – *Praveshak, Hamlet* (1942), 11]

In the third generation, to help the cause of literature, the translator has chosen the aspiring initiation of the great bard Shakespeare in Gujarati. By realising that this greatest play of his, like *Hamlet* cannot be simply translated into the prose, she renders the ubiquitous verse, ‘*anushtup*’ with its fluid and non-restrictive form to give us the translation. No doubt this is a risky venture. This is an experiment. However, this is a praiseworthy well throughout experiment in this subject field. As the gradually increasing mass of readers will get the skill to read the fluid and great verse of ‘*anushtup*’ with the ups and downs of the musical sequences without harming the play, it will establish that the translations of these plays of Shakespeare should be done in the blank verse only, and these kind of experiments will start succeeding. [Translation: mine]

By criticising the translations that were done before Hansa Mehta it seems that B. K. Thakor acknowledges only poets have rights to translate and that too only in verse form. He further in the same preface argues:

‘શ્રી મોતીભાઈ અમીને પ્રકટ કરાવેલી "આઠ હજાર પુસ્તકોની યાદી" (૧૯૨૯) અને "બીજા ચાર હજાર પુસ્તકોની યાદી" (૧૯૩૩)માં પણ એવી કોઈ ચોપડી નોંધેલી જણાતી નથી. એ યાદીઓમાં શેક્સપીઅર ભાષાંતકારોમાં ભાવનગર કોલેજના નિવૃત્ત પ્રોફેસર (મહારા ડેક્કન કોલેજના શિષ્ય અને 'સુંદર વિદ્યાનંદ ભાગ ૧લો' એ 'સરસ્વતીચંદ્ર' ભાગ ૧લાના એક છીછરા અનુકરણ કરતા) નરભેશંકર પ્રા. દવે અને મહને અજ્ઞાત એવા દેસાઈ કલ્યાણરાવ વ્રજરાય અને પટેલ મગનલાલના નામ તથા એમને અનુવાદિત નાટકો નોંધેલા છે એમ આપણા શેક્સપીઅરઅનુવાદકો આજ સુધીમાં ચાર (કે પાંચ?) થાય; તેમાંથી એકે કવિ તરીકે જાણીતા નથી, સૌએ પોતાના તરજુમાં ઘણે મોટે ભાગે ગદ્યમાં જ કરેલા છે.’ [B. K. Thakor, Praveshak, Hamlet (1942), 12]

‘There are no such books recorded in the booklist “Aath Hazar Pustako ni Yaadi”, (1929) and “Bija Chaar Hazar Pustako ni Yaadi” (1933) like this. In these booklists, as a Shakespearean translators, a retired professor of Bhavnagar college (and my Deccan college’s student and “Sundar Vidyanand part 1” and “Saraswatichandra” part 1’s not a decent translator), Narbheshankar P Dave, and unknown to me Desai Kalyanrao Vrajray and Patel Maganlal’s names and their translated plays are noted. This makes our Shakespearean translators as 4 (or 5?); and, none of them are renowned as poets, they have mostly translated in prose only.’ [Translation: mine]

From the conclusion that B. K. Thakor draws, in his preface to Hansa Mehta’s translation, it seems that Thakor is of a view that only ‘*nirbandh annustup chhand*’ is close to Shakespeare’s blank verse. While concluding his preface B. K. Thakore says:

‘પ્રતિપક્ષી બંધુઓને છેવટ એક જ તુલના કરી જોવાની વિનંતિ સાથે વિરમું છું. આ પહેલા હેમ્લેટનો એક જ ગુજરાતી અનુવાદ થયેલો છે; નરભેશંકર પ્રાણજીવન દવેનો. આ લેખક પણ એમ. એ. હતા, વિદ્વાન હતા, કોલેજમાં વર્ષો ફિલસુફીન અધ્યાપક હતા અને ઈંગ્રેજી સાહિત્યમાં તેમજ ગુજરાતી લખવામાં વર્ષોની આવડતવાળા હતા. એમના હેમ્લેટ સાથે આની તુલના કરી જોશે તેને આ અનુવાદની સજીવનતા અને સરસાઈ પાને પાને પ્રત્યક્ષ થયા વિના નહિ રહે.’ [B.K. Thakor, Praveshak, Hamlet (1942), 21]

“I conclude with an urge to make a simple comparison to my friends in opposition (for this). Before this, Hemlet has been translated only once; which is by Narbheshankar Pranjivan Dave. This writer was also MA, scholar, with years of experience as a professor of philosophy in college and skilful in writing in English literature and Gujarati. When they compare this to that translation, the liveliness and similarities will be obvious from page to page.” [Translation: mine]

It becomes argumentative when the same translator supports two paradoxical views together. Even though Hansa Mehta seems hopeful in preface to her first translation (*Hamlet*), in a preface to her second translation (of *The Merchant of Venice* translated as *Veniceno Vepari*), she goes to an extent by saying that ‘*anustupchhanda*’ is not a proper meter for blank verse.

In preface (entitled as *prastavna*) to The Merchant of Venice translated as *Veniceno Vepari* Mehta says:

‘એક પક્ષે તો માનીજ લીધું છે કે શેક્સપીઅરના નાટકોના ભાષાંતર પદ્ય માં થઈ શકે જ નહિ અને કરવા પણ ના જોઈએ. જ્યારે બીજા પક્ષની એવી માન્યતા જણાઈ કે એ નાટકો પદ્યમાં થઈ તો શકે પણ અનુસ્તુપ એને માટે યોગ્ય છે નથી.’ [Hansa Mehta, *Venice no Vepari*, IV]

‘On one side, a set of critics has already accepted that the Shakespearian plays cannot be translated at all in the form of verse and one should not do it whereas on the other side, a set of critics believe that the plays can be translated in the form of verse but “*anushtup*” is not the proper meter for it.’ [Translation: mine]

On one side B.K. Thakor acknowledges Hansa Mehta’s use of ‘*annustupchhand*’ for equivalent to Shakespeare’s blank verse where on the other side Krushnashankar Ambashankar Vyas is of a view that just verse i.e. ‘Gadhya’ in Gujarati is not a proper equivalent for blank verse. According to Vyas, ‘Gadhy-padyatamak’ is a work that is in prose but carries the rhythm of verse. He criticises Hansa Mehta and other translators (for choosing verse) in his preface (entitled ‘*Runswikar ane samarpan*’) to his translation of The Merchant of Venice translated as *Veniceno Vepari* (1975). He in his preface to this translation reveals the reason for attempting a translation by saying:

‘શ્રીમતી હંસાબહેન જીવરાજ મહેતાએ શેક્સપીઅરના બેએક નાટકોનું ગુજરાતી ભાષામાં અનુસ્તુભ છેદમાં ભાષાંતર કરીને એ નાટકો પ્રકટ કર્યા હતા. થોડા વર્ષો ઉપર સુરતની એમ.ટી.બી.આર્ટ્સ કોલેજના એક પ્રાધ્યાપકે પણ શેક્સપીઅરના બે-ત્રણ નાટકોનું ભાષાંતર કરીને એ પ્રસિદ્ધ કર્યા હતા. એ જ અરસામાં અમદાવાદની એચ.કે. આર્ટ્સ કોલેજના પ્રાધ્યાપક ડૉ. શ્રી. મધુસૂદન પારેખે શેક્સપિયરના કેટલાએક નાટકોનું વાર્તનતર કરીને એ પ્રસિદ્ધ કર્યા છે.. પરંતુ કોઈ પણ નાટકનું ગદ્યપદ્યાત્મક ભાષાંતર થયું હોવાનું જાણવામાં આવતું નથી. પરિણામે, ગુજરાતનો સાહિત્યરસિક વર્ગ શેક્સપિયરના નાટકોનો પૂર્ણ રસાસ્વાદ કરી શકતો નથી. આ ન્યૂનતા પુરાય તો ગુજરાતી સાહિત્ય પણ એટલા પ્રમાણમાં વધારે સમૃદ્ધ અને એવું મને દીર્ઘ કાળથી લાગતું હતું; તેથી સને ૧૯૬૩-૬૪માં મેં “મર્યન્ટ ઓફ વેનિસ” નું ગદ્યપદ્યાત્મક ભાષાંતર કર્યું અને તેનું નામાભિધાન “વેનિસનો વેપારી” કર્યું.’ [Krushnashankar Ambashankar Vyas, *Runswikar ane samarpan*, *Venice no Vepari*, 05]

“Hansabahen Jivraj Maheta has translated the Shakespearian plays in Gujarati in “*anushtup*” meter and published them. A few years back, a professor from M. T. B Arts College, Surat also translated two – three plays of Shakespeare and published them. At the same time, Dr Madhusudan Parekh from H. K. Arts College, Ahmedabad has also translated SHakespearian Plays. Among these, none has been translated into “*gadya-padyatamk*” (Prose Poetry) form. Because of this, the readers of Gujarat are not able to enjoy the Shakespearian plays at its best. From a long time, I have felt that if we could overcome this need, the quality of Gujarati literature would be enhanced; so, in 1963-64, I translated the play, “The Merchant of Venice” in “*gadya-padyatamk*” (Prose Poetry) form and titled it as ‘*Venice no Vepari*.’” [Translation: mine]

There were other poets and Gujarati critics who emphasised on these kinds of translations as more equivalent to blank verse. Further in the same preface Vyas to support his arguments quotes other Gujarati writers and scholars who gave importance to this form. He says:

‘મારા આ પ્રયતનની સફળતાની ઈચ્છાની જિજ્ઞાસાથી મેં આ પુસ્તકની હસ્તપ્રત ગુજરાતી ભાષાના આપણા પ્રખર વિદ્વાન અને વિવેચક શ્રી અનંતરાય રાવલને બતાવી. પોતે બહુમુખી વ્યવસાયોમાં વ્યસ્ત હોવા છતાં એમને એ સાદ્યન્ત વાંચી અને એની ગુણવત્તાને શબ્દાન્વિત કરી. તદુપરાંત, ગુજરાત યુનિવર્સિટીના સંસ્કૃત ભાષાના પ્રધ્યાપક મારા મિત્ર ડૉ. શ્રી જયદેવ મોહનલાલ શુક્લે પણ આ હસ્તપ્રત મારી વિનંતી વાંચી જઈને એની ગુણવત્તાને શબ્દાન્વિત કરી છે. તેથી આ ઉભય વિદ્વાનોનો હું અત્યંત ઋણી છું.’ [Krushnashankar Ambashankar Vyas – *Runswikar ane samarpan, Venice no Vepari*, 06]

‘Out of curiosity of the success of this book, I showed the manuscript of this book to a renowned Gujarati literature’s scholar and critic, Mr Anantray Raval. Though being very busy in his works, he read it thoroughly and wrote the quality of the book in the preface. Apart from that, my friend and a professor of Sanskrit in Gujarat University, Dr Jaydev Mohanlal Shukl also read the manuscript upon my request and wrote about the quality of my work. I am really in debt of this scholar duo.’ [Translation: mine]

He further in his preface states the different possible ways to translate in *gadhyapadhyatmak* form. He says:

‘ “વેનિસના વેપારી” માંના પદ્યોનું ગુજરાતી ભાષાંતર મેં સંસ્કૃત વૃત્તોમાં કર્યું છે જ્યારે “જંગલમાં મંગલ” માંના પદ્યોનું ગુજરાતી ભાષાંતર મેં દેશી રાગોમાં કર્યું છે. એટલે એની વિશિષ્ટતા છે. [Krushnashankar Ambashankar Vyas - *Runswikar ane samarpan, Venice no Vepari* (06)]

“The verses in “*Venice no Vepari*” (translation of ‘The Merchant of Venice’) are translated into *Sanskrit Vrutt*’, while the verses in “*Jungle ma Mangal*” (translation of ‘As You Like It’) are translated in Gujarati ‘*Desi Raga*’ by me. This is the speciality of this.” [Translation: mine]

From the above discussion, it can be concluded that each translator had its own reasons for their attempts to use a particular form while translating Shakespeare in Gujarati which they tried to emphasize on in their prefaces. The debates among them had a significance to raise the question regarding the use of form while translating Shakespeare in Gujarati. It also played a significant role in inventing or re-inventing the forms such as *gadhya-padhyatmak* which are now used by many authors and translators in Gujarati literature.

References:

- Bhatt, S. (1970) *Shakespeare*. Ahmedabad, Gujarat: Gujarat University.
- Desai, R.V. and Patel, A.M. (1948) 'Be Bol', in *Kanan Kallol*. Vadodara, Gujarat: M C Kothari Book Seller and Pblishes.
- Maheta, H. and Maheta, H. (1942) 'Be bol', in *Hamlet*. Vadodara, Gujarat: N.M.Tripathi Limited.
- Maheta, H. and Maheta, H. (1944) 'Prstavana', in *Venice no Vepari*. Vadodara, Gujarat: N M Tripathi Limited.
- Maheta, H. and Maheta, H. (1954) 'Biji Aavrutina Be bol', in *Hamlet*. 2nd edn. Vadodara, Gujarat: N. M. Tripathi Limited.
- Patel, A.M. and Patel, A.M. (1948) 'Nivedan', in *Kanan Kallol*. Vadodara, Gujarat: M C Kothari Book Sellers and Publishers.
- Raval, A. and Vyas, K.A. (1964) 'Mulyakan 1', in *Venice no Vepari*. Ahmedabad, Gujarat: Gurjar Granthratna Karyalay.
- Shukal, J.M. and Vyas, K.A. (1964) 'Mulyakan 2', in *Venice no Vepari*. Ahmedabad, Gujarat: Gurjar Granthratna Karyalay.
- Thakor, B.K. and Maheta, H. (1942) 'Praveshak', in *Hamlet*. Vadodara, Gujarat: Hamlet.
- Vyas, K.A. and Vyas, K.A. (1975) 'Runswikar ane Samparpan', in *Venice no Vepari*. Ahmedabad: Gurjar Granthratna Karyalay.